

Remiss av Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

MUCF lämnar utifrån ovanstående utgångspunkt synpunkter på betänkandets förslag avseende hur de påverkar ungas och civilsamhällets förutsättningar och möjligheter kopplade till målen i kulturpolitiken. Myndighetens uppfattning är att det finns flera påtagliga brister i förslagen som rör såväl barn- och ungdomspolitiken som civilsamhällspolitiken.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har följande synpunkter på betänkandets förslag:

1.1 Förslag till lag om samverkan på kulturområdet

Lagförslaget innebär reformer i syfte att vidareutveckla den nuvarande kultursamverkansmodellen.

2§ Syftet med samverkan på kulturområdet är att bidra till ett rikt och varierat kulturliv i hela landet. Samverkan ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och att utveckla sina skapande förmågor samt bidra till konstnärlig kvalitet och förnyelse.

MUCF ser en oro med att lagförslaget inte särskilt lyfter det kulturpolitiska målet om barns och ungas rätt till kultur. I FN:s konvention om barnets rättigheter (som är lag i Sverige), artikel 31, fastslås att konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations- och fritidsverksamhet.

4§ Kultursamverkansplanen ska tas fram och ändras i samverkan med länets kommuner och i samråd med det fria kulturlivet och de professionella kulturskaparna i länet.

Myndigheten befarar att förslaget försvagar civilsamhällets ställning i kultursamverkan genom att begreppet ”det civila samhället” helt tas bort ur modellen. Det innebär att det inte längre skulle göras någon skillnad mellan den kulturverksamhet som är ideellt organiserad och den som drivs på kommersiell grund. MUCF:s undersökningar pekar på att civilsamhället kan och vill bidra mer med sin unika kompetens och stora inslag av ideellt arbete och att regionerna ser möjligheter med stärkt samverkan med civilsamhället i syfte att bidra till den regionala samhällsutvecklingen.

5§ En kommun får fördela statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan om kommunen bistår regionen med de uppgifter som behövs för en kultursamverkansplan enligt 3 §.

MUCF ser positivt på viljan att uppnå administrativa förenklingar och minskad detaljstyrning från staten. I flera av myndighetens rapporter beskriver vi kommuners ojämlika förutsättningar att agera jämlikt. Myndigheten vill dock uppmärksamma att lagförslaget, som innebär större möjligheter för kommuner att själva avgöra hur de fördelar statsbidrag kan riskera att medföra ojämlika villkor för barns och ungas rätt till kultur oavsett var i landet de bor.

10 § Statsbidrag ska fördelas på ett sådant sätt att den konstnärliga friheten respekteras. En kommun eller region får endast fördela statsbidrag om kommunen eller regionen dokumenterar hur den konstnärliga friheten respekteras i bidragsgivningen.

De riktlinjer som Kulturrådet tillämpar i den befintliga Kultursamverkansmodellen med principen om armlängds avstånd innebär att den politiska nivån anger de ekonomiska och juridiska ramarna samt sätter upp övergripande mål medan konstnärliga bedömningar överläts åt ämnesexperter. MUCF instämmer om vikten att respektera konstnärlig frihet men då lagtexten inte längre syftar till de kulturpolitiska målen där konstnärlig frihet handlar om att kulturen ”ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” ser myndigheten en risk att villkoret skulle påverka föreningsfriheten och slå mot det fria och ideellt organiserade kulturlivet som till stor del ryms inom civilsamhället. Föreningsfriheten är en grundläggande rättighet i Sveriges grundlag och FN:s konvention om de medborgerliga och politiska rättigheterna. Mötesfriheten ger rätt att anordna och vistas i sammankomst som har till syfte att upplysa och informera, yttra sin mening, framföra ett konstnärligt verk och liknande.

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan

Förordningen innebär bland annat att Statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan lämnas till kommuner och regioner för fördelning till verksamhet på kulturområdet. Förordningen innebär även att kultursamverkansmodellen vidareutvecklas och öppnar upp för nya kulturområden.

3§ Statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan lämnas till kommuner och regioner för fördelning till verksamhet på kulturområdet.

MUCF ser fördelar med att stärka kommunernas roll vilket skulle kunna gynna samverkan med det lokala föreningslivet och inkludering av unga genom till exempel möjligheten till utökat lokalt kulturstöd för unga.

Att kommunen även har möjlighet att fördela statsbidrag till kulturverksamhet som bedrivs i form av kommunöverskridande samarbeten kan verka positivt för de kommuner som till exempel vill samverka med civilsamhällets aktörer utanför den egna kommunen eller med angränsande kommuner som kanske har andra förutsättningar för att nå en viss målgrupp inom gruppen unga.

Riktade satsningar för barn och unga inom olika kulturområden har en stor betydelse inte enbart för att det utgör den breda basen och främjar framtidens professionella kulturutövare utan också för att det har en avgörande betydelse för barns livsvillkor, rätt till utveckling och rätt att delta i det konstnärliga livet. I syfte att förenkla kommunernas hantering av mängden statsbidrag föreslås en process för att på sikt samla de riktade statsbidragen i särskilda ”kulturpåsar” som kan fördelas samlat till respektive kommun. MUCF befarar att etablerade satsningarna som idag riktas till unga och till civilsamhället genom exempelvis läsförmedling, Kulturskola och stöd till det ideella kulturlivet försvagas om allt läggs i samma pott. Även de nationella minoriteternas

organisationer som utgör en viktig del av civilsamhället riskerar att drabbas. Inom ramen för kultursamverkansmodellen har det tagits flera initiativ för att särskilt främja unga nationella minoriteter som enligt grundlagen har en förstärkt rätt att utveckla sin kultur och sitt språk.

5 § Statsbidraget ska användas för verksamhet på professionell grund

MUCF ser positivt på att bredda tolkningen av kulturområden till att innefatta nya kulturområden vilket kan stimulera konstnärliga uttryck som undersöks inom det fria kulturlivet och även gynna unga som ofta ligger i framkant gällande nya former för kulturella uttryck. Myndigheten bedömer dock att det är av stor vikt att tillföra medel då fler uttryck ska inkluderas inom samma modell där aktörer redan konkurrerar om begränsade resurser.

Myndigheten vill även uppmärksamma att bidraget, enligt det nya förslaget ska användas ”för verksamhet på professionell grund” istället för som i den nuvarande förordningen ”främja en god tillgång för länets invånare”. Myndigheten ser en risk kring vad denna förskjutning kan komma att innebära för barn- och ungdomskultur eller för kulturverksamhet som bedrivs på amatörnivå inom civilsamhällets organisationer.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Utvecklingsledare Dharana Favilla har varit föredragande. Projektledare Kenneth Condrup har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Dharana Favilla
utvecklingsledare